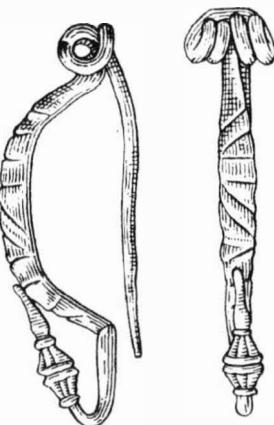

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV ČESkoslovenské akademie věd
v Brně

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1972

BRNO 1973

unterschiedlichen Kulturen hätten, die kurz nach der Landnahme von slawischen Stämmen neben-einander lebten. Wäre dies tatsächlich der Fall, so müssen wir für diese Behauptung weitere Belege auch aus anderen slawischen Regionen finden. Diese vorgrossmährische „Mikulčicer“ Kultur hat übereinstimmende Züge mit der Kultur der ältesten slawischen Burgwälle im Gebiet der DDR, Polens und im westlichen Teil der UdSSR. Als Kristallisierungskern dieses umfangreichen Komplexes, könnten wir die Burgwälle vom Typus Tušemlja betrachten, welche in der Zeit zwischen der Mitte des ersten Jahrtausends vor unserer Zeitrechnung bis zur Mitte des ersten Jahrtausends unserer Zeitrechnung existierten. Gleichzeitig mit den Gruppen, welche mit der Keramik vom Prager Typus vordrangen, musste noch ein zweites Element existieren, ein militärischer Stammesverband, Gefolgschaftsleute mit Sporen, welche die Invasion machthaberisch unterstützten, Burgwälle wie Zimno, Szeligi, Tornow, Feldberg sowie Mikulčice gründeten, Gefolgschaftsleute, an welche auch bestimmte Schichten spezialisierter Handwerker angeschlossen waren.

Aus dem Vergleich des Fundkomplexes aus dem vorgrossmährischen Mikulčice mit dem Bild der materiellen Kultur aus derselben Zeit im Karpatenbecken geht hervor, dass es sich um zwei archäologisch unterschiedliche Räume handelt, welche im Bestattungsritus, der materiellen Kultur sowie in der Lebensart ihrer Bewohner verschieden sind. Die Mikulčicer Befestigung war gegen die gemischten awarisch-slawischen Gefolgschaften gerichtet. Sie war ein Bestandteil einer umfangreichen Organisation unabhängiger slawischer Stämme im Raum nördlich der Donau. Hier beginnt im sechsten und siebenten Jahrhundert eine komplizierte ökonomisch-soziale Entwicklung, welche im neunten Jahrhundert in der prachtvollen Kultur Grossmährens gipfelt.

P A L E O L I T I C K Á S T A N I C E U D O L N I C H V Ě S T O N I C (o k r . B ř e c l a v)

B O H U S L A V K L Í M A , A Ú Č S A V B R N O

V horní části paleolitické stanice u Dolních Věstonic navázal ústav v podzimním období na předchozí zachraňovací výkop otevřením menší sondy, která v podstatě jen rozšířila prokopanou již plochu do dvou stran. Kulturní vrstva se dochovala spíše jen v útržcích a v popelovitých čočkách. Zřetelněji vystupovala zejména v dosahu rozrušeného ohniště na skloněném někdejším povrchu, stupňovitě roztrhaném okrajem sesuté kry. Ten byl zachycen velmi zřetelně jak v profilu, tak i dislokační linií na dně zkoumané plochy v hloubce 60–130 cm. Celé okrajové pásmo sesuté kry vyznačovaly stlačené hlinité zeminy se skvrnami a útržky rozrušených pseudoglejů, zbytky výraznějších půd, hrubších zrnitých frakcí písčitých i materiálu zvětralých tertiérních hornin. Kromě hlavní dislokační linie byl okraj provázen ještě i dalšími trhlinami, podle kterých docházelo k omezenějšímu pohybu nebo poklesu. Na základě nabytých již zkušeností ve studované sesuvné oblasti lze soudit, že zde byl zachycen skutečně okraj kry, za nímž byla o něco níže ve svahu otevřena v roce 1952 do hloubky 600 cm až na zvodnělý horizont kopaná sonda (B. Klíma, 1963).

Z celkem nevýrazného sídlištního prostředí se podařilo vyzdvihnout vedle rohovcových odstěpků, 31 klasifikovatelných kusů kamenné industrie, 4 zlomků červeného barviva a několika fragmentů manutích kostí také pečlivě modelovanou část, zřejmě nohu, zvířecí drobné figurky z pálené hlíny. Její okrová barva a hlazený povrch připomínají podobné nálezy z výzkumu třicátých let, kdy K. Absolon získal níže ve svahu řadu velmi dokonalých takových plastik. Jak v charakteru uvedeného nálezu, tak i v celkové dispozici výkopu ve stavbě sesuvné oblasti lze spatřovat vazbu k západnímu prostoru věstonické stanice, který bude v příštích letech poutat další výzkumnou pozornost.

Podle vypracovaného projektu se připravuje zásadní úprava rozsáhlé plochy na svazích mezi obcemi Dolní Věstonice a Pavlov, jejímž cílem má být vytvoření podmínek pro důslednejší obdělávání půdy i těžkými mechanisačními prostředky a pro zvýšení efektivnosti zemědělské výroby. Úprava má postihnout též celou oblast dolnověstonické paleolitické stanice. Kulturních a nálezových vrstev se na podstatné části plochy jistě nedotkne, jinde však zase představuje pro mělce uložené výchozy sídlištních poloh bezprostřední nebezpečí. To se týká hlavně střední části a západních oblastí stanice. Nepodaří-li se se strany ochrany přírody a ještě i z jiných hledisek úpravám snad zabránit, bude jim muset být se strany Archeologického ústavu ČSAV věnována zvýšená pozornost. Se zřetelem k témtoto okolnostem bude zaměřen příští výzkum právě na otevření několika zjišťovacích sond v západní části stanice a na další ještě preventivní práce.

Die paläolithische Station bei Dolní Věstonice (Bez. Břeclav). Es wurde die Untersuchung an der Stelle beendet, wo im vorigen Jahr Überreste einer Feuerstelle im Ackerboden festgestellt wurden. Die Situation auf der abgedeckten Fläche bestätigte, dass die Kulturschicht nur in Abrissen

am Rande der abgerutschten Scholle erhalten blieb. Trotzdem gewährte sie im Bereich der gestörten Feuerstelle mehrere Gegenstände der Steinindustrie und einen abgebrochenen Fuss einer kleinen Tierfigur aus gebranntem Lehm. Die vorbereiteten umfangreichen Meliorationsarbeiten erfordern, dass in nächster Zeit die Ausgrabungstätigkeit hauptsächlich auf eine präventive Untersuchung der bedrohten Areale konzentriert wird.

ZÁVĚR VÝZKUMU PALEOLITICKÉ STANICE
PAVLOV I
(okr. Břeclav)

BOHUSLAV KLÍMA, AÚ ČSAV Brno

MNV v Pavlově provedl na jaře 1972 po předchozích konsultacích rozsáhlé terénní úpravy v bezprostředním dosahu paleolitického sídliště Pavlov I. Jejich nutným důsledkem je poněkud předčasné ukončení postupného skrývání ploch zkoumaného významného naleziště. Úpravy předpokládaly podstatné rozšíření sportoviště a byly jimi přesunuty značné kubatury zemin z výše položených míst do prostoru těsně nad prokopaný již areál, především pak do pásma, které bylo až dosud pokryto vinicí a tedy archeologicky prakticky nepřístupné. Kulturní vrstva se tímto směrem však již vytrácela a tvořila jen nevýrazné čočky či popelovité povlaky bez významnějších nálezů. Nořila se do hloubky pěti metrů a její další sledování by bylo tedy stejně problematické a zřejmě i nerentabilní. Zkušenosti v ostatních úsecích obvodového areálu osídlené plochy zde ukázaly, že sídliště bylo poměrně ostře ohraničeno. Není proto důvod ani snad předpokládat že by dnes pod navršenými zeminami ležely ještě v pokračujícím nálezovém horizontu důležité další objevy a památky. Ale ani opak nelze přirozeně vyloučit.

Pohyb zemin byl pečlivě sledován a tak se podařilo již při něm za lžicí pracujícího scraperu zachránit několik zlomků zvířecích kostí (mamut) a ojedinělé silexy. Po skončení hrubé úpravy sportovního hřiště bylo otevřeno sedm úzkých šachtic o délce 6–8 metrů, které vycházely z průsečnice skloněného popelovitého souvrství s novým horizontálním povrchem. Přinesly však jen zcela ojedinělé nálezy silexů a fragmentárních kostí v přemístěných popelovitých smouhách se zbytky ohnišť a uhlíků, poskytujících jen velmi neuspokojivá stratigrafická pozorování. Ta zůstala zachována v západní stěně zřizovaného amfiteátru.

Samostatná šachtice, vyhloubená u okraje přístupové cesty k nalezišti, měla pak ověřit zasahování sídliště směrem k protékajícímu potůčku. Proběhla přes 5 metrů mocnou sprašovou návěji, v jejímž podloží zachytily vodou pozměněné polohy sprašových hlin, pseudoglejů a konečně přemístěné sedimenty se značným obsahem třetihorního materiálu zvětralých pískovců a slínovců. Kromě nepatrých stop popela při basi sprašového souvrství se nepodařilo zjistit žádné jiné doklady o existenci sídliště ve vzdálenosti pouhých dvaceti metrů od jeho skutečného okraje. Sonda tedy prokázala, že ani do tohoto východního periferního pruhu se sídliště nerozšířuje a že jeho rozsah je i zde poměrně ostře ohraničen.

Výzkum na poznatky i vlastní památky, na prameny historického poznání velmi bohatého a významného paleolitického sídliště u Pavlova, který byl zahájen v roce 1952 a byl v letech 1955, 1959 a 1966–1968 přerušen, po šestnácti výkopových sezónách tedy skončil. V některých letech, zejména v jeho počátcích, představoval odkryvné práce značného rozsahu, v závěru se omezoval zpravidla již jen na menší úseky okrajových ploch. Posuzujeme-li dnes jeho průběh se zřetelem k pronikavým změnám a k prudkému rozvoji socialistické zemědělské výroby na jižní Moravě lze říci, že proběhl přesně tak, aby skončil právě včas a těsně před velkými melioračními úpravami, spojenými především s plánovanou výsadbou vinic na velkých souvislých rozlohách. V tomto retrospektivním pohledu se tedy jeví jako preventivní a záchranná akce, jejíž výsledky budou nyní postupně zpracovávány.

Die Abschlussgrabung der paläolithischen Station Pavlov I. (Bez. Břeclav) riefen umfangreiche Terrainherrichtungen in unmittelbarer Reichweite der bereits durchgraben Flächen und im Raum hervor, in welchen die Kulturschicht nur mehr mit undeutlichen Linsen ohne bedeutendere Funde reichte. Bei der Erdbewegung konnte man nur noch ganz vereinzelt Silexe und Mammutknochen in umgelagerten aschigen Feuerstellenstreifen erfassen. Auch der Schacht, welcher am Rande des Zugangsweges ausgehoben wurde, gewährte keine positive Feststellungen und bestätigte bloss, dass die Siedlung auch in Richtung zum durchfliessenden Bach verhältnismässig scharf begrenzt war. Die Grabung der wichtigen Siedlung wurde also nach 16 Grabungssaisonen zur rechten Zeit noch vor den grossen Veränderungen der nahen Umgebung beendet, welche in Südmähren die ungestüme Entfaltung der sozialistischen landwirtschaftlichen Grossproduktion mit sich bringt.

P R E H L E D V Ý Z K U M Ū 1 9 7 2

Vydává: Archeologický ústav ČSAV v Brně, sady Osvobození 17/19

Odpovědný redaktor: Akademik Josef Poulik

Redaktori: Dr. A. Medunová, dr. J. Meduna, dr. J. Řihovský

Překlady: Dr. R. Tichý, E. Tichá

Kresby: Doc. dr. B. Klíma, M. Bálek, A. Životská

Na titulní obálce: laténská spona z Rajhradu

Tiskem: Graflia, n. p., Brno, provozovna 04, Gottwaldova 21

Evidenční číslo ÚVTEI—73332

Vydáno jako rukopis — 450 kusů — neprodejné